

~ ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ ~

УДК 336.13

DOI:10.32680/2409-9260-2022-5-6-294-295-7-14

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗРОСТАННЯ ДОХОДІВ
МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Волохова М. П., кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна
e-mail: maya.volokhova10@gmail.com
ORCID:0000-0002-5467-1411

Логвіновська С. І. кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна
e-mail: fatini1976@gmail.com
ORCID:0000-0002-0670-2957

***Анотація.** Статтю присвячено теоретичним та практичним аспектам формування доходів місцевих бюджетів України, проаналізовано їх динаміку, а також вказані фактори, які впливають на ці надходження. Розкрито основні проблеми та недоліки у фінансовому забезпеченні органів місцевого самоврядування. З урахуванням зарубіжного досвіду, запропоновано шляхи зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів України в умовах фінансової децентралізації. Мета дослідження полягає у визначенні теоретичних та практичних засад формування доходів місцевих бюджетів в Україні, в обґрунтуванні проблемних питань щодо їх збільшення, а також у розробці пропозицій стосовно ефективності та зростання надходжень до місцевих органів самоврядування. Для наукового вирішення поставлених завдань у статті використовувалися методи: наукового узагальнення, фінансового аналізу (при дослідженні фіскальної ролі доходів місцевих бюджетів), аналізу та порівняння (при аналізі іноземного досвіду місцевого оподаткування), конструктивний метод та метод аналогії (при розробці основних напрямів вдосконалення механізму оподаткування доходів, які надходять до місцевих бюджетів України). За результатами проведеного дослідження встановлено, що податок на доходи фізичних осіб є вагомим джерелом поповнення доходів місцевих бюджетів України, доведено обмеженість частки власних податкових надходжень до бюджетів місцевого самоврядування. Вказані недоліки та проблеми формування дохідної частини місцевих бюджетів, надані пропозиції щодо її зміцнення та збільшення. Результати цього дослідження щодо зростання доходів місцевих бюджетів можуть бути використані органами місцевого самоврядування та органами Державної фіскальної служби України на законодавчому рівні у податково-бюджетному регулюванні доходів органів місцевого самоврядування, а також вже використовуються у навчальному процесі Одеського національного економічного університету. У статті вказані заходи, які сприятимуть зміцненню дохідної бази місцевих бюджетів України, а саме: переведення податку на доходи фізичних осіб з загальнодержавних податків до місцевих; проведення диференціювання ставок податку на доходи фізичних осіб в залежності від заробітної плати та в цілому фінансової спроможності мешканців відповідних територіальних громад; посилення податкового контролю за декларуванням доходів та видатків мешканців територіальних громад через механізм запровадження обов'язкового декларування доходів на рівні держави; збільшення переліку місцевих податків та зборів через механізм впровадження зборів, що матимуть цільове призначення, наприклад: збір за прибирання територіальної громади, збір на освітлення вулиць, збір на утилізацію сміття; встановлення коефіцієнту індексації нормативно грошової оцінки землі на рівні реального індексу споживчих цін для запобігання зменшенню дохідної бази місцевих бюджетів; встановлення стабільної та більш спрощеної нормативно-правової бази місцевого оподаткування.*

***Ключові слова:** місцеві бюджети, доходи місцевих бюджетів, податкові та неподаткові надходження, місцеві податки та збори, міжбюджетні трансферти.*

STATE AND PROSPECTS OF INCOME GROWTH OF LOCAL BUDGETS OF
UKRAINE

Volokhova Maya, candidate of economic sciences, associate Professor of the Department of Finance, Odessa National Economic University, Odessa, Ukraine
e-mail: maya.volokhova10@gmail.com
ORCID:0000-0002-5467-1411

Logvinovskaya Svitlana, candidate of economic sciences, associate Professor of the Department of Finance, Odessa National Economic University, Odessa, Ukraine
e-mail: fatini1976@gmail.com
ORCID:0000-0002-0670-2957

Abstract. The article is devoted to the theoretical and practical aspects of the formation of income of local budgets of Ukraine, their dynamics are analyzed, as well as these factors that affect these revenues. The main problems and shortcomings in the financial support of local self-government bodies are revealed. Taking into account foreign experience, ways to strengthen the revenue base of local budgets of Ukraine in the conditions of financial decentralization are proposed. Purpose. The purpose of the study is to determine the theoretical and practical foundations of the formation of local budget revenues in Ukraine, to substantiate problematic issues regarding their increase, as well as to develop proposals regarding their effectiveness and to increase revenues to local self-government bodies. Method. The scientific solution of the tasks in the article used methods: scientific generalization, financial analysis (in the study of the fiscal role of local budget revenues), analysis and comparison (in the analysis that come to local budgets of Ukraine) Results. According to the results of the study, it was established that the personal income tax is a significant source of replenishment of local budgets of Ukraine, proved that a limited share of own tax revenues to local self-government budgets was proved. The disadvantages and problems of forming the revenue part of local budgets, proposals for its strengthening and increase were provided. Practical importance. The results of this study, regarding the strengthening of local budget revenues, can be used by local self-government bodies and bodies of the State Fiscal Service of Ukraine at the legislative level in the tax and budgetary regulation of local self-government bodies, as well as the educational process of the Odessa National Economic University. The article lists the measures that will promote the revenue base of local budgets of Ukraine, namely: transfer of tax on income of individuals from national taxes to local; conducting differentiation of rates of personal income tax, depending on the wages and in general the financial capacity of residents of the respective territorial communities; strengthening of tax control on the declaration of income and expenditures of residents of territorial communities, through the mechanism of introduction of mandatory declaration of income at the state level; Increase in the list of local taxes and fees, through the mechanism of implementation of fees that will be intended, for example: fees for cleaning the territorial community, gathering for street lighting, collection for garbage disposal; establishment of the indexation coefficient of normative monetary valuation of land at the level of the real consumer price index to prevent the reduction of the revenue base of local budgets; establishment of a stable and more simplified legal framework of local taxation and others.

Key words: local budgets, local budget revenues, tax and nontax revenues, local taxes and fees, intergovernmental transfers.

JEL Classification: H710.

Постановка проблеми. Забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку країни можливе за умови достатньої кількості власних доходів місцевих бюджетів, які закріплюють фінансову самостійність органів місцевого самоврядування, дозволяють їм активізувати господарську діяльність та інфраструктуру у відповідних територіальних громадах, а також значно збільшують рівень фінансової спроможності адміністративно-територіальних одиниць. Недоотримана сума власних доходів місцевих бюджетів тягне за собою недофінансування закладів охорони здоров'я, освіти, культури, житлово-комунального господарства, а також важливих програм соціального забезпечення суспільства. Все це обумовлює актуальність обраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні концептуальні підходи до формування ресурсів місцевих бюджетів та ефективного механізму їх функціонування досліджували такі вітчизняні вчені-фінансисти, як: В. Андрущенко, І. Волохова [2], Є. Богатирьова [3], А. Крисоватий, І. Луніна, В. Опарін, І. Мартинюк [3], Н. Полинюк [6], А. Соколовська [4], В. Цюпик [5] та ін. В своїх працях вчені визначали економічну сутність місцевих фінансів, обґрунтовували необхідність існування інституту місцевого самоврядування з власною фінансовою базою, відокремили місцеві бюджети від загальнодержавного бюджету та узагальнили теоретичні основи щодо взаємовідносин державного та місцевих бюджетів. Але положення наукових праць вищевказаних вчених потребують подальшого розвитку та узагальнення у частині розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності формування достатньої кількості фінансових ресурсів місцевих бюджетів України в умовах фінансової децентралізації.

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Достатня кількість власних доходів місцевих бюджетів закріплює фінансову самостійність органів місцевого самоврядування, дозволяє їм активізувати господарську діяльність та інфраструктуру у відповідних територіальних громадах, а також виявляти та використовувати альтернативні джерела доходів місцевих бюджетів, все вказане значно збільшує рівень фінансової спроможності адміністративно-територіальних одиниць.

Тому зараз необхідна розробка рекомендацій щодо проведення активної державної фінансової політики для підтримки регіонів через регулювання міжбюджетних відносин, механізмів фінансового вирівнювання та зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування через збільшення дохідної бази місцевих бюджетів України.

Водночас у більшості наукових праць теоретичні питання формування доходів місцевих бюджетів розглянуто недостатньо, також у науковій літературі немає єдиного підходу до реалізації механізму формування доходів місцевих бюджетів як ключового елементу бюджетної політики на місцях.

Мета дослідження полягає у визначенні теоретичних та практичних засад формування доходів місцевих бюджетів в Україні, в обґрунтуванні проблемних питань щодо їх збільшення, а також у розробці пропозицій стосовно ефективності та зростання надходжень до місцевих органів самоврядування.

Основний матеріал. У сучасних умовах самостійність місцевих бюджетів, згідно з Бюджетним кодексом, гарантується власними та закріпленими загальнодержавними доходами. Втручання державних органів у процес складання, затвердження і виконання місцевих бюджетів не допускається, за винятком випадків, передбачених законодавством [1].

Згідно з законодавством держава фінансово підтримує місцеве самоврядування, бере участь у формуванні доходів місцевих бюджетів, також здійснює контроль за законним, економічним та ефективним витрачанням коштів. До того ж вона гарантує органам місцевого самоврядування достатню дохідну базу для забезпечення населення послугами на рівні мінімальних соціальних потреб. Мінімальні розміри місцевих бюджетів визначаються на основі нормативів бюджетної забезпеченості на одного жителя з урахуванням економічного, соціального, природного та екологічного стану відповідних територій, виходячи з рівня мінімальних соціальних потреб, встановлених законом.

Бюджетним кодексом України встановлено, що, бюджет – це план утворення і використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, що здійснюються органами державної влади України, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду. Зазначимо, що коли розглядається питання про утворення фінансових ресурсів, то йдеться про джерела формування бюджету, тобто дохідні статті. А використання ресурсів можна прослідкувати за витратними статтями бюджету.

Нині за структурою доходи місцевих бюджетів умовно поділяються на дві частини: перша – це доходи, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, тобто дотації вирівнювання та кошти, що передаються до бюджетів вищого рівня (делеговані повноваження); друга – це доходи, що не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів (власні повноваження).

Безсумнівно, доходи місцевих бюджетів займають важливе місце не тільки у бюджетній системі країни, але й в економічній системі в цілому, їх роль та значення безпосередньо зумовлені типом конкретної економічної системи, обраними державою метою та пріоритетними напрямками соціально-економічного розвитку суспільства. Тому формування стабільних джерел для достатнього обсягу доходів на рівні місцевих бюджетів сприятиме розвитку регіонів та країни в цілому.

Здійснення бюджетної децентралізації та реформи місцевого самоврядування протягом 2014-2020 років дали можливість перерозподілити фінансові ресурси на користь місцевих бюджетів; була надана повна бюджетна самостійність у формуванні та виконанні місцевих бюджетів; введені нові види міжбюджетних трансфертів; розширено дохідні джерела на основі децентралізації шляхом передачі доходів з державного бюджету тощо. Внаслідок здійснення бюджетної децентралізації зросли доходи місцевих бюджетів [7].

Сучасні місцеві бюджети мають багато джерел доходів, які можна об'єднати у декілька основних груп: частина загальнодержавних податків; місцеві податки та збори; неподаткові надходження; міжбюджетні трансферти; субвенції та дотації. Але до місцевих бюджетів громад надходить лише частка деяких загальнодержавних податків і зборів, таких як податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), податок на прибуток підприємств, рентна плата за використання природних ресурсів, акциз на спирт, алкоголь, тютюн, паливо тощо. Їхня частка надходжень до бюджетів різних рівнів відрізняється. Так, з ПДФО до бюджетів територіальних громад надходить 60% (40% залишається у Києві). З рентної плати за користування надрами – 3%, а від акцизу на пальне – 13,44%.

Місцева влада збирає свої податки та збори. До них належать такі податки. По-перше, це єдиний податок. По-друге, це податок на майно, до якого належать: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; плата за землю; транспортний податок. Такі податки повністю зараховуються до місцевого бюджету [1 ст. 64 п.1 п.п.19]. Також до місцевих бюджетів повністю зараховуються і місцеві збори: збір за місця для паркування; туристичний збір. Вказані вище податки і збори встановлюють виключно органи місцевого самоврядування на засіданнях міської ради. Тому саме від місцевих органів залежить, чи буде це оподаткування на території громади та за яким розміром, але не більше встановленого рівня у Податковому Кодексі України. Неподаткові надходження – це ще одне джерело

доходів для місцевого бюджету до них належать: прибутки комунальних підприємств; штрафи; адміністративні збори і платежі; плата за послуги, які надають бюджетні установи. Також до місцевих бюджетів зараховують штрафи за порушення законодавства про працю. Кошти, які громада отримує з інших бюджетів – державного або місцевих, називають міжбюджетні трансферти, які можуть бути у формі різного роду субвенцій та дотацій.

З метою забезпечення принципу самостійності місцевих бюджетів і надання фінансової незалежності органам місцевого самоврядування при виконанні покладених на них функцій зараз основна увага зосереджена на власних дохідних джерелах, тому що вони збираються на тій чи іншій території (рис. 1).

Рис. 1. Схема структури доходів бюджетів територіальних громад

Джерело: складено на основі [6, с. 67]

Згідно з Бюджетним кодексом доходи загального фонду бюджету формуються за рахунок податкових надходжень, адміністративних послуг, а також доходів підприємств комунальної власності, заснованих відповідними радами. Окремі штрафи та штрафні санкції за порушення, вчинені на території тієї чи іншої адміністративно-територіальної одиниці, також наповнюють загальний фонд місцевих бюджетів. У складі спеціального фонду місцевого бюджету сформований бюджет розвитку [1, ст. 64, 66].

Тому вважаємо доцільним розглянути питому вагу загального та спеціального фондів доходів місцевих бюджетів. На рис. 2 бачимо, що обсяг загального фонду місцевих бюджетів за досліджуваний період поступово зростав і досяг у 2019 році 92,7%, натомість питома вага спеціального фонду постійно зменшувалась і у 2019 році склала 7,3%, а у 2021 році лише 10,8%.

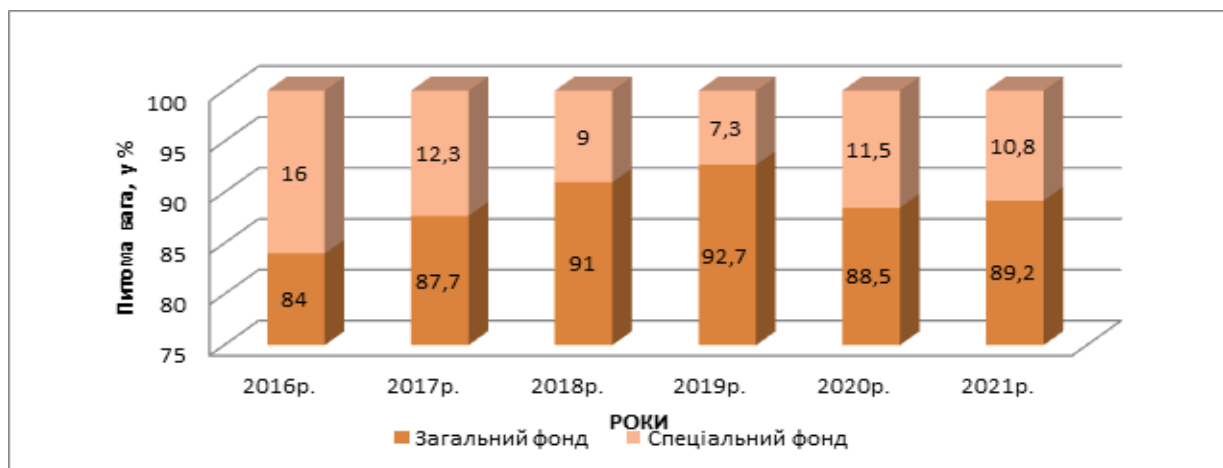

Рис. 2. Питома вага загального та спеціального фонду доходів місцевих бюджетів протягом 2016 – 2021 років (у %)

Джерело: складено авторами за матеріалами [8, 9]

Розглядаючи рисунок 3, слід вказати, що у загальній сумі доходів місцевих бюджетів у 2021 році першу позицію займали майже однакові суми: міжбюджетні трансферти 202,7 млрд. грн. (35%) та податок на доходи фізичних осіб 212,2 млрд. грн. (37%). На другому місці знаходяться інші податки і збори 82,5 млрд. грн. (14%). Третє місце займав єдиний податок 34,8 млрд. грн. (6%). У 2021 році простежено досить високу залежність місцевих бюджетів від обсягів наданих з державного бюджету трансфертів, питома вага яких 35%, яка майже порівнюється з надходженнями податку на доходи фізичних осіб – 37%. Це свідчить про все ще значну залежність місцевих бюджетів від державного бюджету, а це загалом суперечить впровадженій реформі децентралізації. Адже чим вищою часткою міжбюджетних трансфертів характеризуватиметься дохідна частина місцевих бюджетів, тим більш централізована система, а також існує більша залежність органів місцевої влади від державної влади.

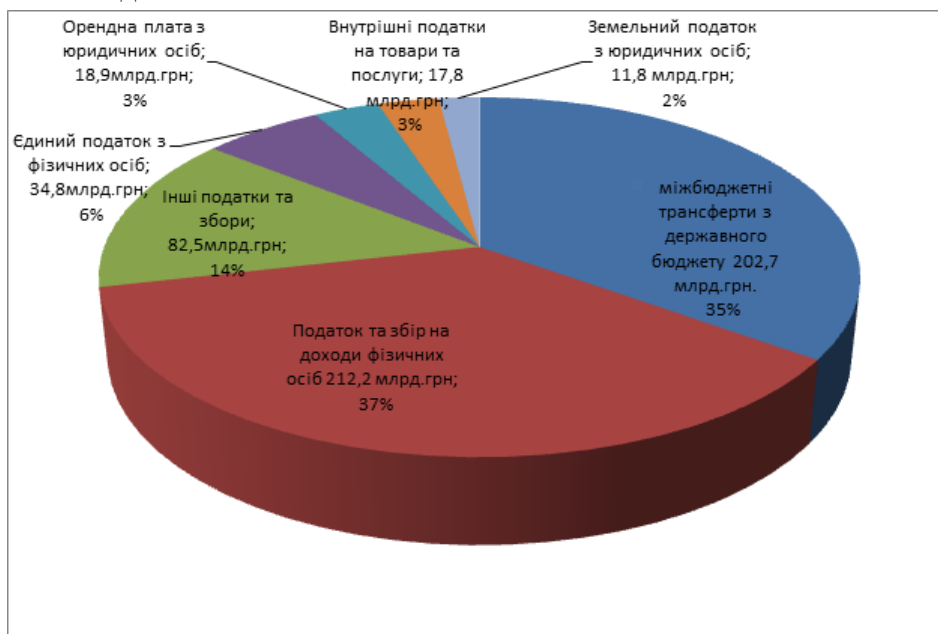

Рис. 3. Міжбюджетні трансферти та основні податки у загальній сумі доходів місцевих бюджетів у 2021 році (у млрд. грн. та у %)

Джерело: складено авторами за матеріалами [8, 9]

Аналіз динаміки структури податкових надходжень до місцевих бюджетів протягом 2016-2021 років свідчить про поступове зростання частки податку на доходи фізичних осіб і зменшення інших часток податків (див. Табл. 1). Зростання обсягів ПДФО обумовлене такими факторами: постійним підвищенням мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму громадян в Україні, а також боротьбою різних фінансових органів з підприємствами-боржниками по виплаті заробітної плати. Загалом питома вага податкових надходжень до місцевих бюджетів України протягом

2016-2021 років була дуже різна. Протягом аналізованого періоду ПДФО займає лідируючу позицію по надходженням до місцевих бюджетів, у 2016 році ПДФО становило 53,8%, збільшуючись постійно до 63,4% у 2020 році та до 61,2% у 2021 році.

Таблиця 1

Питома вага податкових надходжень до доходів місцевих бюджетів України протягом 2016–2021 років (у %)

Податкові надходження	Роки					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ПДФО	53,8	55,1	59,1	60,7	63,4	61,2
Акцизний податок	7,9	6,6	5,9	5,2	4,9	4,6
Податок на прибуток підпр.	4	3,2	3,8	3,7	3,4	3,5
Місцеві податки і збори	28,9	26,2	25,6	27,2	25,8	25,6

Інші податки	5,6	9	5,7	2,8	2,4	5,1
Всього	100	100	100	100	100	100

Джерело: складено авторами за матеріалами [8, 9]

Дослідження питомої ваги місцевих податків та зборів у податкових надходженнях місцевих бюджетів вказало на обмежену частку власних податкових надходжень до бюджетів місцевого самоврядування (див. Табл. 1). Так, місцеві податки та збори почали збільшуватися тільки з 2015 року: з 3,5% у 2011 році до 28,9% у 2016 році, потім протягом 2017-2021 років коливалося на рівні 25%. Зростання питомої ваги відбулося за рахунок включення плати за землю до складу податку на майно, а також приєднання єдиного податку до складу місцевих податків. Третю позицію посідає акцизний податок, який теж мав тенденцію до зниження з 7,9% у 2016 році до 4,9% у 2020 році та 4,6% у 2021 році. Зауважимо, що тільки з 2015 року до місцевих бюджетів став надходити акцизний податок із роздрібних продажів, що дозволило збільшити питому вагу в податкових надходженнях місцевих бюджетів України. Слід зазначити, що діючий розподіл загальнодержавних податків і зборів серед рівнів місцевих бюджетів, а також склад місцевих податків і зборів є основними чинниками того, що нині найбільш фінансово забезпечені бюджети великих міст і територіальних громад.

Однак, воєнне вторгнення 24 лютого Російської Федерації на територію України, безумовно, відобразиться на виконанні у 2022 році місцевих бюджетів України усіх рівнів, не надійдуть заплановані надходження. На час війни та для післявоєнного стану Президент України підписав Закон України від 15.03.2022 № 2120-IX [10], який підтримує український бізнес та містить кардинальні зміни щодо єдиного податку, зменшення ПДВ та акцизу на пальне, податкові стимули для великого бізнесу та благодійності. Нова податкова модель значно зменшить доходи бюджетів усіх рівнів, і взагалі місцеві доходи, як власні так і делеговані. Зокрема, щодо власних доходів: по-перше – взагалі скасовано акциз з пального; по-друге – єдиний податок зможуть сплачувати не лише малі підприємницькі структури, але й великі підприємства за новими ставками, так для платників, які перебувають на 3 групі єдиного податку збільшено ліміт річного доходу з 7 млн. 600 тис. гривень до 10 млрд. гривень, і немає обмежень щодо кількості працівників. Ставка становитиме 2% від обороту незалежно від виду діяльності (виняток становлять: діяльність, пов'язана з підакцизними товарами, гральним бізнесом, обміном валют, видобуток та реалізація корисних копалин, банки, страхові компанії, ломбарди ФОП, юрособи-нерезиденти та ін.). Підприємці, які належать до 1,2 груп мають право взагалі не сплачувати єдиний податок на цей період. По-третє – власники земельних ділянок з 24 лютого 2022 року до кінця 2022 року звільняються від сплати податку за землю та орендної плати за земельні ділянки, розташовані на територіях, де йдуть бої, а також до кінця 2023 року – від мінімальної плати за землю [10].

Висновки. Результати проведеного дослідження вказують, що податок на доходи фізичних осіб є вагомим джерелом поповнення доходів місцевих бюджетів України. Тому пропонуємо звернутися до досвіду Польщі, в якій діє прогресивне оподаткування особистих доходів [11]. Ставка податку на доходи працюючих осіб становить від 18% до 32% в залежності від суми одержаного доходу. Так, якщо дохід працюючих осіб до 85528 польських злотих (тобто 30545 дол. США), то ставка ПДФО становить 18%, якщо більше – 32%. Податок з доходів стягується з фізичних осіб, які постійно проживають у Польщі та з осіб, які мешкають у країні більше півроку. До того ж ставкою податку з доходів у розмірі 19% обкладаються дивіденди та надходження від частки прибутку юридичних осіб [11]. В Україні нерівномірний розподіл податкового тиску між різними верствами населення, суттєва диференціація доходів від зайнятості призводить до соціального напруження і загострення відносин між громадянами. Це також вказує на доцільність запровадження прогресивного оподаткування фізичних осіб в країні.

Вважаємо, що врахування зарубіжного досвіду щодо формування дохідної частини місцевих бюджетів дасть можливість надалі успішно здійснювати реформування місцевого самоврядування в Україні. Подальше впровадження процесів децентралізації та абсолютна прозорість механізму формування місцевих бюджетів забезпечать ефективне функціонування бюджетної системи загалом у сучасних умовах господарювання [5].

Проведений аналіз стану місцевих бюджетів України протягом

2016-2021 років надав можливість виділити недоліки та проблеми формування дохідної частини місцевих бюджетів, а саме: недостатній рівень самостійності місцевих органів

влади у процесі функціонування місцевих бюджетів; висока частка міжбюджетних трансфертів у складі загальних доходів місцевих бюджетів; високий рівень корумпованості в органах місцевого самоврядування та висока частка тіньової економіки в адміністративно-територіальних утвореннях; відсутність права на отримання органами місцевого самоврядування грошових коштів від іноземних кредиторів; мінімальне значення місцевих бюджетів у вирішенні соціально-економічних проблем населення через високий рівень концентрації фондів фінансових ресурсів у Державному бюджеті; створення фінансових дисбалансів між місцевими бюджетами одного рівня; неякісне бюджетне планування, що призводить до зростання дефіцитності місцевих бюджетів, а також до зменшення якості надання публічних послуг місцевими органами влади; низька частка неподаткових надходжень при формуванні дохідної бази місцевих бюджетів.

В умовах мирного стану країни щодо зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів України доцільно вжити таких заходів:

1. Переведення податку на доходи фізичних осіб з загальнодержавних податків до місцевих, що дасть можливість значно збільшити дохідну частину місцевих бюджетів і дозволить місцевим органам влади самостійно встановлювати ставки оподаткування даного податку.

2. Проведення диференціювання ставок податку на доходи фізичних осіб в залежності від заробітної плати та в цілому фінансової спроможності мешканців відповідних територіальних громад.

3. Посилення податкового контролю за декларуванням доходів та видатків мешканців територіальних громад через механізм запровадження обов'язкового декларування доходів на рівні держави.

4. Встановлення коефіцієнту індексації нормативно грошової оцінки землі на рівні реального індексу споживчих цін для запобігання зменшенню дохідної бази місцевих бюджетів.

5. Збільшення переліку місцевих податків та зборів через механізм впровадження зборів, що матимуть цільове призначення, наприклад: збір за прибирання територіальної громади, збір на освітлення вулиць, збір на утилізацію сміття тощо [3, с. 31].

6. Удосконалення механізму надання місцевим бюджетам субвенцій із державного бюджету України. Тобто здійснення розподілу фінансових ресурсів держави з урахуванням мережі закладів соціально-культурної сфери тієї чи іншої адміністративно-територіальної одиниці та напрямів розвитку, передбачених програмами тої чи іншої місцевості [2, с. 41].

7. Встановлення стабільної та більш спрощеної нормативно-правової бази місцевого оподаткування.

Підсумовуючи все вищевказане, зазначимо, що доходи місцевих бюджетів залежать не тільки від економічного стану, а й насамперед від політичної ситуації в країні. Тому для їх зміцнення та зростання в Україні має бути мир. Тоді вказані рекомендації та пропозиції щодо зміцнення фіскального потенціалу місцевих органів самоврядування сприятимуть їх розвитку та децентралізації, а також можуть бути використані у процесі формування та реалізації фінансової політики держави, що дозволить підвищити ефективність формування дохідної бази місцевих бюджетів в Україні.

Список літератури

1. Бюджетний кодекс України № 2456-VI від 8 липня 2010 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show> (дата звернення 10.07.2021).
2. Волохова І. С. Вектори зростання надходжень до місцевих бюджетів України. *Науковий вісник УжзНУ*. 2019. №23. С. 39-42.
3. Мартинюк І. В., Богатирьова Є. М. Місьцеве оподаткування в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка та держава*. 2019. № 6. С. 27–31.
4. Соколовська А. М., Кошук Т. В. Податкова політика в Україні в контексті тенденцій реформування оподаткування у країнах ЄС. *Фінанси України*. 2012. № 1. С. 94–115.
5. Цюпик В. В. Зарубіжний досвід формування доходів місцевих бюджетів. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/19227/1/246-250.pdf>. (дата звернення 10.05.2022).
6. Полинюк Н. І. Механізм формування фінансових ресурсів місцевих органів управління в умовах демократизації суспільства. *Економічний аналіз*. 2016. Том 26. С. 65-72.
7. Децентралізація: результати, виклики та перспективи (2016). URL: <http://dif.org.ua/article/detsentralizatsiya-rezultati-vikliki-i-perspektivi> (дата звернення: 18.05. 2021 р.)

8. Звіти про виконання місцевих бюджетів України за 2016–2021 роки. URL: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>. (дата звернення 23.03.2022).
9. Офіційний сайт «Державний веб-портал бюджету для громадян «Open Budget». URL: <https://openbudget.gov.ua>. (дата звернення 29.03.2022).
10. Закон України від 15.03.2022 № 2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>. (дата звернення 23.05.2022).
11. Світовий досвід оподаткування: Польща. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua/arhiv/modernizatsiya-dpsukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/poland/> (дата звернення 22.04.2021).

References

1. Budgetary code of Ukraine № 2456 - VI from July, 8, 2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show> (accessed July 10, 2021). [In Ukrainian].
2. Volokhova I.S. (2019) Vectors of growth of revenues to local budgets of Ukraine. Scientific Bulletin of UzhNU, 23, 39-42. [In Ukrainian].
3. Martyniuk I.V., Bogatyryova E.M. (2019) Local taxation in Ukraine: current state and prospects of development. Economics and state, 6, 27–31. [In Ukrainian].
4. Sokolovska A.M., Koschuk T.V. (2012) Tax policy in Ukraine in the context of trends in tax reform in the EU countries. Finances of Ukraine, 1, 94-115. [In Ukrainian].
5. Tsyupyk V. V. Foreign experience in the formation of local budget revenues. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/19227/1/246-250.pdf>. (accessed May 11, 2021). [In Ukrainian].
6. Polynyuk N.I. (2016) The mechanism of formation of financial resources of local governing bodies in the conditions of democratization of society. Economic analysis, 26, 65-72. [In Ukrainian].
7. Democratic Initiatives Fund (2016) Decentralization: results, challenges and prospects (2016) Retrieved from URL: <http://dif.org.ua/article/detSentralizatsiya-rezultati-vikliki-i-perspektivi> (accessed May 18, 2021). [In Ukrainian].
8. Reports on the implementation of local budgets of Ukraine for 2016-2021. URL: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccaratlog/List?Currdir=146477>. (accessed March 23, 2022). [In Ukrainian].
9. Open Budget. (2022) Official website. Retrieved from URL: <https://openbudget.gov.ua> (accessed March 29, 2022). [In Ukrainian].
10. Law of Ukraine of March 15, 2022 N 2120-IX «On Amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine on the validity of the norms for the period of martial law». Retrieved from URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#text>. (accessed May 23, 2022). [In Ukrainian].
11. State Tax Service of Ukraine. (2021) World tax experience: Poland. Retrieved from URL: <https://tax.gov.ua/arhiv/modernizatsiya-dpsukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/Poland/Poland/>. (accessed April 22, 2021). [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 25.05.2022

Прийнята до публікації 10.06.2022